

ПРО ПІДСУМКИ ХІ МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ «ЯКУБІНСЬКА НАУКОВА СЕСІЯ»

4 квітня 2014 р. Соціологічною асоціацією України та соціологічним факультетом Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна була проведена ХІ Міжнародна науково-практична конференція «Якубінська наукова сесія». Цього року вона була присвячена 85-річчю від дня народження Олени Олександрівни Якуби та 50-річчю соціологічної лабораторії Харківського університету. Організатори конференції запропонували її учасникам оригінальну за формою та змістом програму.

Перша частина «Якубінської наукової сесії» була проведена у формі «круглого столу». Його тема зумовлена ювілейною датою Олени Олександрівни Якуби – засновниці Харківської соціологічної школи. Зважаючи на це, назва «круглого столу» була сформульована таким чином: «**Як можлива наукова школа в соціології?**».

Спікером «круглого столу» був академік НАН України, ректор Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна, Президент Соціологічної асоціації України **Віль Савбанович Бакіров**.

До участі в роботі «круглого столу» були запрошені **Людмила Георгіївна Сокурянська** – доктор соціологічних наук, професор, завідувач кафедри соціології Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна; **Валентина Ілларіонівна Астахова** – доктор історичних наук, професор, радник ректора Харківського гуманітарного університету «Народна українська академія»; **Олена Геннадіївна Злобіна** – доктор соціологічних наук, професор, завідувач відділу соціальної психології Інституту соціології НАН України; **Оксана Рейнгольдівна Личковська** – кандидат соціологічних наук, доцент Інституту соціальних наук Одеського національного університету імені І.І. Мечникова; **Сергій Олексійович Макеев** – доктор соціологічних наук, професор, завідувач відділу соціальних структур Інституту соціології НАН України.

Дискусія щодо можливостей існування та розвитку наукових шкіл в соціології ґрунтувалася на критеріях, що визначають наукову школу, запропонованих старшим викладачем кафедри соціології Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна **Людмилою Проценко**, а саме:

- наявність авторитетного вченого, який об'єднує учнів навколо своєї ідеї та виступає лідером наукової школи;
- оригінальність науково-дослідницької програми;
- наявність механізмів відтворення, які забезпечують наступність наукової традиції (явних і неявних знань);
- довгий період діяльності (наявність декількох поколінь учених);
- наявність каналів презентації, розповсюдження отриманого знання, які роблять внесок наукової школи помітним для всього наукового співтовариства (наявність наукових публікацій та, бажано, власних видавництв);
- зовнішнє визнання та висока оцінка роботи дослідницького колективу (наявність кандидатських і докторських дисертацій, які захищені в рамках певного теоретичного напрямку, наявність державних премій та нагород, авторських свідоцтв, патентів, визнання з боку зарубіжних наукових співтовариств у вигляді дипломів і почесних звань тощо).

Початок дискусії поклав **В. Бакіров**, який підкреслив роль О.О. Якуби у становленні соціологічної науки та соціологічної освіти в нашій країні, значущість запропонованої нею теорії соціальної активності особистості у формуванні Харківської соціологічної школи.

Докладніше про етапи становлення та розвитку Харківської соціологічної школи, про науковий доробок О.О. Якуби та її учнів, зокрема про їхній внесок у концептуалізацію соціальної активності в її індивідуальному та груповому вияві, розповіла професор **Л.Г. Сокурянська**. Вона наголосила на тому, що потужним поштовхом для виникнення Харківської соціологічної школи було відкриття у листопаді 1963 р. на базі кафедри філософії Харківського університету (тоді – Харківського державного університету імені О.М. Горького) соціологічної лабораторії, науковим керівником якої з першого дня її існування і до останнього дня свого життя була Олена Олександрівна Якуба.

Аргументуючи свою позицію щодо існування Харківської соціологічної школи (школи О.О. Якуби), Л.Г. Сокурянська зазначила, що, на її погляд, діяльність творчого колективу на чолі з професором О.О. Якубою відповідає критеріям, що визначають наукову школу. Перш за все це беззаперечний науковий авторитет Олени Олександрівни Якуби. Розроблена нею та її послідовниками теорія соціальної активності як оригінальна науково-дослідницька програма ґрунтується на емпіричних дослідженнях декількох поколінь Харківської (Якубинської) соціологічної школи. Перше покоління цієї школи, окрім самої Олени Олександрівни, представлено такими її учнями та соратниками, як **І.Д. Ковальова, І.Ф. Некрасова, Л.А. Маленкова, А.І. Андрющенко, В.Л. Арбеніна, В.І. Писаренко** та інші.

На першому етапі існування школи (60–70 рр. ХХ ст.) головним напрямом її наукової діяльності було дослідження соціальної активності виробничих колективів.

Другий напрям наукових студій школи О.О. Якуби реалізувався і сьогодні реалізується її другим поколінням, до якого належать **В.О. Правоторов, І.І. Шеремет, Т.О. Козуб, Л.Г. Сокурянська, В.С. Бакіров, Л.В. Філінська, О.Д. Куценко, Л.М. Хижняк, А.М. Ніколаєвська, І.Ю. Білохвостікова, В.М. Ніколаєвський, О.І. Кізілов та інші**. Їхні наукові розвідки були перш за все пов'язані із застосуванням теорії соціальної активності до аналізу життєдіяльності студентської молоді та молодих фахівців – випускників вишів (1980-ті – перша половина 1990-х рр.).

Третій напрям досліджень Харківської соціологічної школи – аналіз трансформації соціально-класової структури пострадянського суспільства у перспективі теорії соціальної активності. Його розробляли як представники другого покоління (О.Д. Куценко, Л.М. Хижняк), так і ті, кого можна назвати третім поколінням Якубинської наукової школи: **С. Бабенко, О. Даниленко, М. Безносів, І. Євдокимова, Ю. Сорока**.

Сьогодні формується 4-е покоління соціологічної школи О.О. Якуби – це учні її учнів, аспіранти соціологічного факультету Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Вони зосереджують свою увагу на дослідженні таких видів соціальної активності населення, перш за все молоді, як освітня, економічна, політична, в тому числі протестна, активність тощо.

Результати діяльності Харківської соціологічної школи презентують численні кандидатські та докторські дисертації, а також наукові публікації її представників – монографії, статті, представлені у закордонних і вітчизняних видавництвах, у тому числі у власних виданнях школи: Віснику Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна з соціології та збірнику наукових праць «Методологія теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства».

Про великий авторитет Харківської соціологічної школи свідчить популярність серед українських та закордонних фахівців міжнародних конференцій «Харківські соціологічні читання» та «Якубинська наукова сесія».

Наприкінці свого виступу Л.Г. Сокурянська підкреслила, що важливою характеристикою Якубинської наукової школи завжди були і сьогодні залишаються моральна атмосфера, яка сформувалася у дослідницькому колективі, закладені О.О. Якубою принципи наукової

діяльності – професійна чесність, незалежність, незаангажованість владою, неамбіційність і, нарешті, головний принцип – досліджувати тільки реальні соціальні проблеми. Саме тому Якубинська наукова сесія проводиться як *науково-практична* конференція. Усі ці принципи колектив соціологів Харківського університету і сьогодні прагне наслідувати у своїй дослідницькій та викладацькій роботі.

Надаючи слово наступному учаснику «круглого столу», **В.С. Бакіров** підкреслив величезний внесок у розвиток соціологічних досліджень освіти, насамперед вищої, наукової школи **Валентини Ілларіонівни Астахової**, школи, яка сьогодні плідно працює в стінах Харківського гуманітарного університету «Народна українська академія» (НУА).

У своєму виступі професор В.І. Астахова перш за все зазначила особливу роль О.О. Якуби в інституціоналізації вітчизняної соціології, у розвитку соціологічної освіти в Харківському національному університеті імені В.Н. Каразіна та Народній українській академії, де вона працювала за сумісництвом.

Висвітлюючи основні напрями наукових досліджень фахівців НУА, результати їхніх соціологічних студій, проблеми розвитку сучасної системи освіти, В.І. Астахова зосередила увагу не лише на суто теоретичних пошуках очолюваного нею наукового колективу, але й на заснованій на результатах цих пошуків експериментальній роботі з впровадження безперервної освіти у навчальному комплексі НУА.

Як зазначила доповідачка, творчий доробок соціологів НУА відомий не лише в Україні, але й за її межами, зокрема в Росії, де опубліковано чимало наукових статей, розділів колективних монографій тощо за участю фахівців Народної української академії.

Доказом розвитку соціологічної школи НУА є наявність власного наукового видання – «Вчені записки ХГУ «НУА».

Серед найбільш значущих публікацій представників наукової школи НУА В.І. Астахова акцентувала на таких як: «Научные школы: проблемы теории и практики» (2005), «Интеллектуальная элита в матрице современных цивилизационных изменений» (2007), «Студент XXI века: социальный портрет на фоне общественных трансформаций» (2010), «Управление персоналом в ракурсе современных социальных трансформаций» (2013).

На думку В.І. Астахової, особливістю функціонування наукової школи НУА є аналіз сучасної освіти не тільки в її суто соціологічному вимірі, але й наукові пошуки з історії освіти (професор К.В. Астахова), філософії освіти (професор Є.А. Подольська), економіки освіти (професор І.В. Тимошенко) та інші. Продовжується процес становлення наукових шкіл з освітнього права (професор В.В. Астахов), а також з проблем економічної рівноваги господарчих суб'єктів (професор А.В. Строкович) та проблем мови як семіотичної системи та соціально-культурного явища (професор Т.М. Тимошенко).

На завершення В.І. Астахова зауважила, що всі школи в НУА повною мірою відповідають переліченим критеріям, тобто є колектив однодумців, що протягом багатьох років успішно розробляє важливі для суспільства наукові проблеми та має вагомні результати своєї діяльності, які визнані в наукових колах та у сфері виробництва.

З сумнівів про те, чи можна назвати науковою соціологічною школою діяльність творчого колективу на чолі з професором **Л.В. Сохань**, розпочала свій виступ професор **О.Г. Злобіна**. Відповідаючи на власне запитання, вона докладно проаналізувала науковий доробок та комунікативні практики, які започаткувала Лідія Василівна Сохань і які стали нормою для її учнів-послідовників. Це дозволило О.Г. Злобіній дійти висновку щодо існування наукової школи професора Л.В. Сохань.

Як така, ця школа виникла у 1969 р., коли очолила відділ філософських проблем психології Академії наук УРСР Л.В. Сохань. У 1990 р. цей відділ увійшов до складу Інституту соціології НАН України як відділ соціальної психології. О.Г. Злобіна підкреслила, що Лідія

Василівні належить авторство дійсно оригінальної науково-дослідницької програми, яка отримала назву «школа життєтворчості». В її основу було «покладено уявлення про *життя* людини як творчий процес. В межах концепції Л.В. Сохань особистість розглядається як *суб'єкт* життя, в основі існування якого є життєтворчість – духовно-практична діяльність особистості, що спрямована на творче проектування та здійснення її життєвої траєкторії».

Особливе враження на присутніх справила здійснена О.Г. Злобіною презентація творчої продукції представників наукової школи Л.В. Сохань. До бібліотеки робіт Лідії Василівни, її учнів і колег увійшло понад 50 колективних та індивідуальних монографій. Усі вони тематично доволі близькі, хоча й демонструють поступове розширення дослідницької проблематики соціологічної школи Л.В. Сохань. За її керівництва було захищено понад 40 дисертаційних робіт. Серед її учнів такі видатні вітчизняні науковці, як Є. Головаха, М. Шулъга, І. Мартинюк, О. Донченко, О. Злобіна, Н. Соболева, Л. Бевзенко.

Свій виступ Олена Геннадіївна закінчила словами подяки на адресу Лідії Василівни не тільки як засновника наукової школи, а як особистості, яка завжди була та залишається прикладом реального втілення в життя ідеї життєтворчості.

Продовжуючи дискусію, В.С. Бакіров наголосив на тому, що вітчизняна соціологія була збагачена теоретичними та емпіричними здобутками ще однієї – Одеської наукової школи.

Діяльності цієї школи було присвячено виступ О.Р. Личковської. Вона підкреслила, що в Одесі все почалось у 1969 р., коли І.М. Попова в Одеському (тоді державному) університеті імені І.І. Мечникова створила науково-дослідницьку соціологічну групу, до складу якої увійшли В.Б. Моін, М.Б. Кунявський, Г.П. Бессокирна та інші. Разом із співробітниками відділу соціології Одеського відділення Інституту економіки Академії наук УРСР, який очолювала І.М. Попова, соціологічна група Одеського університету проводила дослідження на судноремонтних заводах СРСР. Дослідницький інтерес одеських соціологів був пов'язаний з вивченням громадської думки та соціального самопочуття населення, його матеріального стану, соціально-економічних і політичних орієнтацій, електоральної поведінки, уявлень про соціальну справедливість, міжнародних відносин, культурно-мовної ситуації тощо. За результатами досліджень І.М. Попової та її колег було опубліковано 3 колективні монографії, численні наукові статті, інформаційно-аналітичні записки в органи управління та громадські організації, результати досліджень широко висвітлювалися у ЗМІ. Ірина Марківна була керівником понад 30 дисертаційних досліджень з філософії та соціології.

Ще одним ім'ям, яке презентує Одеську школу соціології, є Неллі Олександрівна Победа, яка в 1992 р. очолила першу в Одесі кафедру соціології Одеського національного університету імені І.І. Мечникова. Учениця Л.Н. Когана, Неллі Олександрівна була і залишається вірною традиціям соціологічного аналізу культури. Головними її здобутками є дослідження соціальності, ціннісно-нормативних змін, субкультурних утворень, соціальної толерантності та соціальних ідентичностей в умовах трансформації сучасного українського суспільства.

Н.О. Победа є авторкою понад 200 наукових робіт, була керівником більш ніж 50 регіональних і всеукраїнських досліджень.

Сьогодні Одеська школа не тільки підтримує ті традиції, які були започатковані її засновниками, але й започатковує та розвиває нові. Так, сучасні дослідження школи пов'язані з вивченням соціальних комунікацій, віртуального простору, інформаційних потоків, соціальних зв'язків. У межах Одеської соціологічної школи активно розвивається ще один напрям, на чолі якого стоїть учениця Н.О. Победи – професор В.І. Подшивалкіна. Її дослідження пов'язані з вивченням соціальних технологій як елементів соціогуманітарного знання, в яких поєднується соціологічна теорія та соціальна практика.

Дещо скептичну точку зору у відповіді на запитання «Як можлива наукова школа в соціології?» представив у своєму виступі професор С.О. Макеєв. Розпочинаючи його, він зауважив, що ставиться до терміну «школа» з певним упередженням. На його думку, в соціології існує не менше двох соціологічних діалектів – діяльнісний, призначений для опису роботи науковця як процесу (цей діалект не звертається до такої форми організації досліджень, як наукова школа), і структурний, у словнику якого є поняття «наукова школа». В якості прикладу останнього діалекту С.О. Макеєв наводить цитату з роботи фахівців економіко-математичного Інституту РАН, присвяченої науковим школам. З огляду на цю цитату та інші визначення наукової школи, з якими ознайомився доповідач, на його думку, неможливо визначити, де закінчується наукова школа, де її кордони. Що ми можемо знати про терміни «життя» шкіл, їхнє старіння та занепад? З погляду С.О. Макеєва, відносно школи взагалі неможливо сформулювати «правильні» запитання, на які прискіпливий спостерігач і аналітик сподівався б отримати відповіді. На його думку, неможливо увявити собі емпіричне дослідження наукової школи. До речі, як зазначив С.О. Макеєв, західні науковці не виявляють зацікавленості щодо даного феномену. Про школу можливо говорити лише по відношенню до ранньої стадії розвитку науки (такої думки додержувався і Т. Кун). З огляду на це, школа належить минулому, а не теперішньому, сучасна соціологічна ява про неї є дериватом (похідне) справ, що давно минули, архаїкою, що укорінюється у теперішньому.

Завершуючи виступ, С.О. Макеєв на користь своєї позиції зазначив, що громадські наукові організації, зокрема Соціологічна асоціація України, не присвоюють статус наукової школи колективам дослідників чи то з причин відсутності очевидних критеріїв оцінювання, чи то з побоювань нездорової конкуренції у соціологічному співтоваристві, чи то внаслідок безглуздості такої операції. На думку дослідника, ця ситуація залишає індивідуалізованим працівникам науки свободу вибору діалектів соціологічної мови та широкий простір для реалізації права оцінювати та номінувати. Свій власний вибір професор С.О. Макеєв робить на користь діяльнісного діалекту, проте, на його думку, якщо поняття «наукова школа» комусь допомагає зрозуміти та пояснити те, що відбувається в науці, вибір має бути зроблений на користь іншого соціологічного діалекту.

Підсумовуючи роботу «круглого столу», В.С. Бакіров насамперед подякував усім його учасникам за змістовні виступи, підкреслив, що вважає себе причетним до Харківської соціологічної школи, школи Олени Олександрівни Якуби, учнем якої він був, є і завжди буде.

Друга частина «Якубинської наукової сесії» проходила у форматі започаткованого соціологічним факультетом Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна аналітичного клубу «Социoreality» (з матеріалами цього та попередніх засідань клубу можна ознайомитись на сторінці у Фейсбуці за посиланням: https://www.facebook.com/pages/%D0%A1%D0%BE%D1%86%D0%B8%D0%BEreality/350997314986785?ref_type=bookmark). У межах сесії відбулося десяте засідання клубу під назвою «Група «українська соціологія»: змінити статус». У засіданні взяли участь як провідні вітчизняні фахівці-соціологи, так і представники мас-медіа. Серед них такі експерти із зазначеної проблеми, як **Віль Савбанович Бакіров** – академік НАН України, ректор Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна, **Ольга Миколаївна Балакірева** – Голова Правління Українського інституту соціальних досліджень імені Олександра Яременка, **Євген Іванович Головаха** – доктор філософських наук, професор, заступник директора з наукових питань Інституту соціології НАН України, **Юлія Георгіївна Сорока** – доктор соціологічних наук, доцент кафедри соціології Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна, **Лідія Володимирівна Стародубцева** – доктор філософських наук, професор, завідувачка кафедри медіа-комунікацій соціологічного

факультету Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна, **Пилип Дикань** – журналіст інтернет-видання «МедіаПорт», телеведучий. Модераторами дискусії виступили *Ольга Гужва* – старший викладач кафедри прикладної соціології та соціальних комунікацій, заступник декана з міжнародного співробітництва соціологічного факультету Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна та *Ірина Солдатенко* – доцент кафедри прикладної соціології та соціальних комунікацій Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна.

Обираючи зазначену вище тему засідання клубу, організатори виходили з того, що за сучасних умов будь-яка академічна спільнота, в тому числі й соціологічна, не є закритою, вона прагне бути максимально публічною і максимально затребуваною в глобальному інформаційному полі. Ці тенденції актуалізують дискусії щодо публічності науки, нових форм наукової комунікації із застосуванням інформаційних технологій, що значною мірою віртуалізує феномен комунікації у науковій сфері. Сьогодні з'являються нові форми комунікації та комунікативні стратегії, інтенсифікують свою діяльність наукові співтовариства, вищі навчальні заклади та ін.

Комунікативний науковий простір, який традиційно складали симпозиуми, конференції, конгреси тощо, доповнюється сьогодні такими новими формами, як професійні, соціальні, експертні мережі, блоги, сайти, форуми, наукова журналістика. Всі ці форми безпосередньо пов'язані з сучасними інформаційно-комунікативними технологіями.

Отже, у центрі уваги учасників засідання клубу «Соціореаліті» були проблеми залучення соціологічної спільноти України до нових форм наукової комунікації, її взаємодія із засобами масової комунікації як каналу презентації результатів досліджень вітчизняних соціологів. Модератори засідання поділили питання, що на ньому обговорювались, на три блоки.

Блок перший «Соціологія.ua – Like and Share». Дискусія в межах цього блоку точилася навколо запитань, чи готова *Соціологія.ua* стати відкритою сторінкою, бути популярною: чи властива академічному соціологічному співтовариству рефлексія й усвідомлення ситуації, що склалася, чи мотивовані і готові українські соціологи до змін, чи можлива в найближчому майбутньому зміна статусу соціологічної науки.

У виступах В.С. Бакірова, Л.Г. Сокурянської, Є.Г. Головахи, Ю.Г. Сороки, О.М. Балакіревої та інших учасників засідання клубу прозвучала думка, що, на жаль, соціологічна спільнота України поки що не достатньо активно позиціонує себе в інформаційному просторі, в тому числі в Інтернеті. Інтеграція комп'ютерних технологій з традиційними засобами наукової комунікації, яка надає нові можливості розподілу та актуалізації інформації, активно розвиває технології авторизованого збору, реєстрації, розсилки повідомлень, доставки інформації тощо, не знаходиться на рівні, який відповідав би світовим стандартам.

Другий блок «Соціореаліті» мав назву **«Соціологія в сучасному суспільстві: користувача не ідентифіковано»**. В його межах дискутувалися питання щодо можливості «інтервенції» соціології в українське суспільство, її експансії у нашому соціумі. Експерти-учасники обговорення цих питань акцентували на тому, що сьогодні, як ніколи, актуальною є тема взаємодії суспільства та соціології. Що знає суспільство про соціологію та соціологів, чи знають соціологи, чого хочуть, у тому числі й від суспільства. Як зробити, щоб взаємодія між соціологією та суспільством була ефективною та взаємокорисною? Щоб налагодити таку взаємодію, підкреслювалось у виступах Л.Г. Сокурянської, Є.Г. Головахи, О.М. Балакіревої та інших, необхідно активізувати систематичне професійне спілкування соціологів, обмін думками та генерування нових ідей щодо заявленої проблематики.

Експерти зазначали, що сьогодні дуже важливо, щоб наша наука стала відкритою та доступною кожному. Комунікація науки і суспільства – чинник успішного розвитку кожного

з учасників цієї взаємодії. Поки що академічні інститути та університети далекі від широкої публіки, вони тільки починають свій діалог із суспільством, намагаючись пояснити цілі, принципи та цінність своєї роботи.

Як підкреслили модератори засідання клубу, сьогодні для визначення взаємодії науки та суспільства поряд із звичним терміном «популяризація науки» дедалі частіше використовується англomовний варіант «Science communication». Сам факт пошуку нових понять для позначення форм комунікації соціології та суспільства говорить про тенденцію розширення двостороннього спілкування. Science communication – це спосіб залучення різних аудиторій до процесу пізнання з використанням різноманітних прийомів і форм комунікації та водночас процес залучення суспільства у розвиток науки і технологій.

Найбільш жваву дискусію в межах «Соціoreality» викликали питання *третього блоку* «Медійні форми «соціологічної інтервенції» у суспільство». Тут у центрі уваги учасників засідання клубу була позиція журналіста і телеведучого Пилипа Диканя.

Експерти, зокрема професор Л.Г. Сокурянська, підкреслювали, що сьогодні масштаби впливу медіа, в тому числі інформаційних медіа-технологій, на різні сфери життя суспільства зростають з кожним днем. Це ставить нові завдання перед освітньою системою, вимагає як від науковців, так і від журналістів не тільки професійних знань щодо сучасних технічних пристроїв та вміння з ними працювати, але й певного рівня критичного мислення, навичок аналітичної роботи із соціологічною інформацією, досвіду співпраці журналістів з вишами та дослідницькими центрами.

У ході дискусії за участі журналістів підіймалися питання медіаграмотності, відповідальності журналістів і науковців за оприлюднення тих чи інших соціологічних даних, необхідності більш тісної співпраці соціологів і журналістів, браку соціологічної освіченості останніх.

Засідання завершилося традиційним врученням подарунків експертам – чашок з логотипом клубу. Продовжити дискусію та обговорити гострі питання, що були поставлені на засідання, всі бажаючі мали можливість на офіційній сторінці клубу у Фейсбучі.

Заключним акордом «Якубинської наукової сесії» стала презентація нових видань із соціології – монографій, підручників, збірників наукових праць тощо, опублікованих в Україні за останні півроку. Підводячи підсумки роботи конференції, Президент Соціологічної асоціації України, академік НАН України В.С. Бакіров зазначив, що питання, які обговорювались як на засіданні «круглого столу», так і в межах роботи клубу «Соціoreality», є актуальними не лише для соціологічної науки, але й для українського суспільства в цілому. Висновки, зроблені в результаті цього обговорення, свідчать про необхідність актуалізації теоретичного та прикладного потенціалу вітчизняної соціології з метою ефективнішої участі нашої науки у вирішенні нагальних питань розвитку українського суспільства.

*А.С. Остроухова,
науковий співробітник кафедри соціології соціологічного факультету
Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна,*

*О.О. Гужва,
старший викладач кафедри прикладної соціології та соціальних комунікацій,
заступник декана з міжнародного співробітництва соціологічного факультету
Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна*